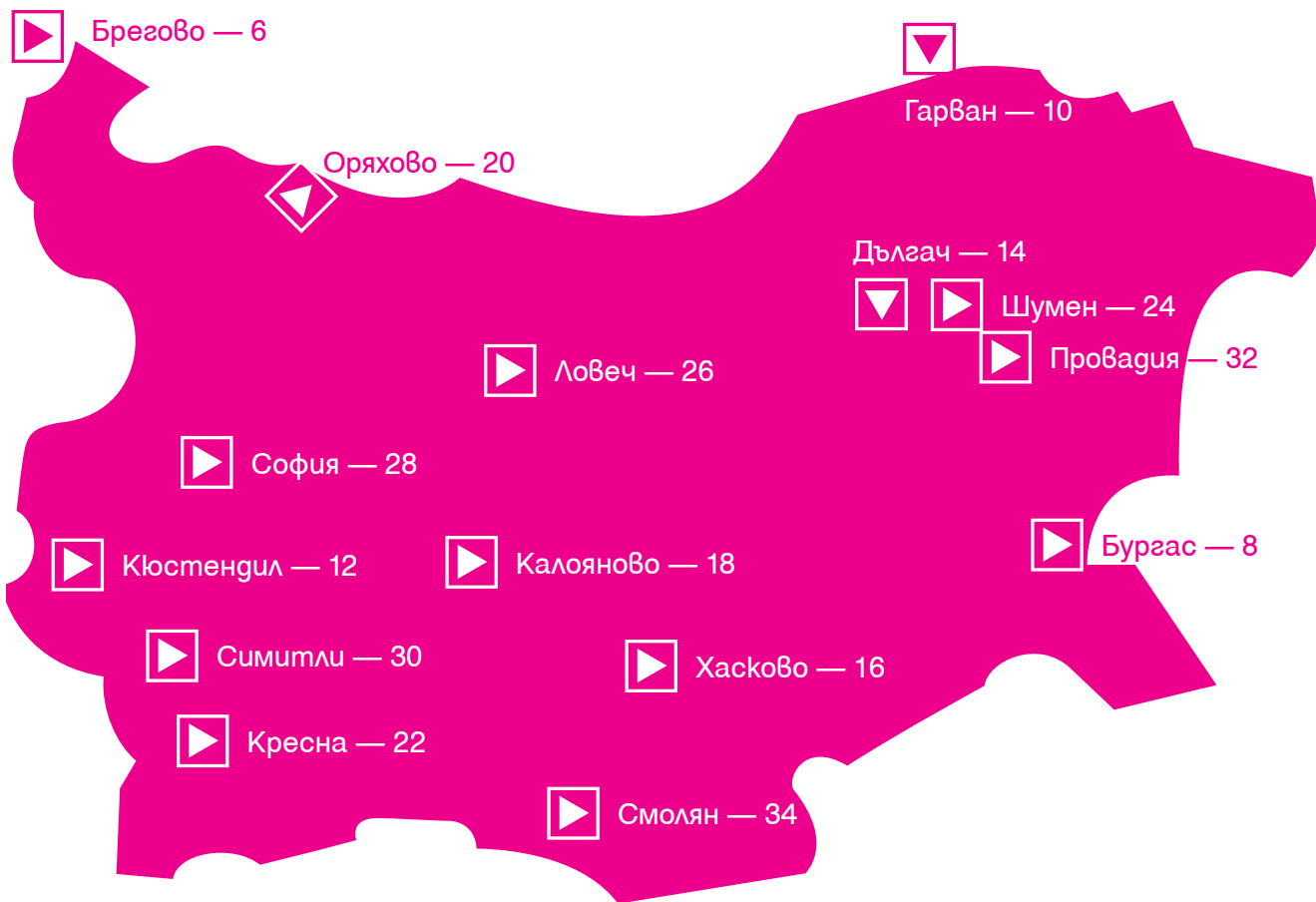

Инвестираме в развитието на социално отговорни общности

Съдържание

ЖИВО НАСЛЕДСТВО

София
2008

Какъв е смисълът да пазим традициите от миналото ни?

Вярваме ли, че трябва да се връщаме “към корените си” или това е израз, който вече звучи леко старомодно?

Може ли обичаите и ритуалите да изглеждат атрактивни за младите хора в настоящето?

И защо говорим за това днес?

Ще се опитаме да дадем възможни отговори на тези въпроси в следващите страници. Те са посветени на кампанията “Живо наследство”, която подкрепя инициативи за опазване и популяризиране на фолклорното нематериално наследство с активното участие на местните общности. Фондация “Работилница за граждански инициативи” реализира проекта в България от 2001 година. В основата му е заложен интересът към миналото и фолклора на страната ни и съзнаването, че тяхното запазване и съхранение дават опори, смисъл и знание за много неща в съвременността.

Именно възстановяването и съхраняването на фолклорното и културно нематериално наследство стимулират българския букмейкър „Еврофутбол“ за втора поредна година да финансира „Живо наследство“ чрез мащабния си социален проект „Печелиш и помагаш“. Фондация “Работилница за граждански инициативи” и „Еврофутбол“ доразвиват ценността на проекта като за втори път организират и единствения по рода си фестивал “Живо наследство”. Кампанията е важна и с още нещо – демонстрира относително новата за България, но все по-категорична тенденция за партньорство между бизнеса и неправителствения сектор в името на важни обществени каузи.

Проектите, които са спечелили финансиране през 2008 г. са 15. Всеки един от тях интерпретира по различен начин фолклора и по-различен начин оживява специфични за отделни региони на страната ритуали, празници, предмети от бита, игри или символи, които са изграждали ежедневието на някогашните българи. Ценността на „Живо наследство“ е в това, че той „дава гумата“ на хората от различните региони и етноси в страната сами да определят какво за тях е “наследство” и кое е важното, което те искат да съхранят и чрез него да представят уникалността на своя край. И ако за едни

наследството, което трябва да пазят, са народните танци или почитан фолклорен ритуал, то за други по-стойностни за идентичността се оказват шевиците, които отличават местните носии, тъкането на килими или гори – изучаването на скалните манастири в съответния регион.

Проектите се опитват едновременно да възстановят загубената традиция, да предложат алтернативи за запазването ѝ и да освободят различни нейни аспекти, за да изглеждат тя разпознаваема и близка и до по-младите поколения.

Тук ще прочетете повече за мистиката на кукерските маски в Кюстенгилско, за посланията на багрите върху ловешките носии, за емоцията, която събира хората чрез музиката на Дико Илиев, за магията на бакърджийския занаят, за светостта на хляба в добруджанския край... Това, което обединява идеите е увереността на местните хора в значимостта им и упорството тези традиции да бъдат по-добре опознати и запазени.

Тазгодишният фестивал бе през месец юни в София. Посетителите му видяха уникални в същността си традиции и занаяти, представени по достъпен и атрактивен начин. Момичета бродираха с мъниста калфи за мобилни телефони в стилистиката на народните шевици, младежи правеха съдове от мед, други пяха стари градски песни на унгарски, деца учеха връстниците си на позабравени игри като “Царю, порталю, отвори порти”.

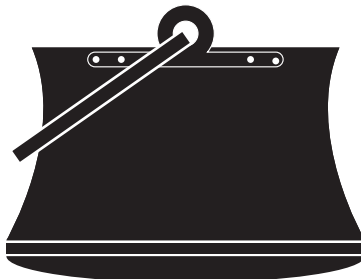
Така посетители можаха да се уверят, че миналото и фолклорът не изглеждат “вехто” и не е задължително традициите да съществуват само чрез клишета. Те се увериха, че има начин различни носители на автентичността ни като народ, за които сме мислили само през призмата на нещо отдавна отминало, да звучат съвременно, модерно, та дори да се превърнат и в своеобразен бизнес за региона, от който произлизат.

Със сигурност идеите да си направите сами ръчно тъкано пано с рогопска шевица или парцалена кукла, да изпечете домашна пита в меден съд или да се спуснете до недостъпен скален манастир с въже, могат да изглеждат достатъчно привлекателни за свикналият на стереотипни и леко скучновати почивки турист.

Всичко това и още много други разнообразни знания, преживявания и атракции предлагат 15-те проекта, които ви представяме.

Каним ви заедно на едно пътешествие в миналото на страната ни, което обаче не остава забравено и носталгично, а дава пътища, по които да тръгнем и днес.

Приятно четене!

Брегово

„Тимошки съкровища“ е проект на Сдружение „Спринг“ — град Брегово. През периода на реализирането му участниците в него разучиха хората на 6 близки до Брегово села и ги представиха на 6 малки фолклорни концерта. Част от идеята е хората да се картотекират и да се създаде електронен регистър със снимки и музика. Като резултат от проекта се изготви CD „Тимошки съкровища“ с всички издирени, възстановени и изиграни от обучените младежи хора. На фестивала „Живо наследство“ ценителите на народните хора видяха уникални изпълнения, в които танцьорите не повториха нито една стъпка.

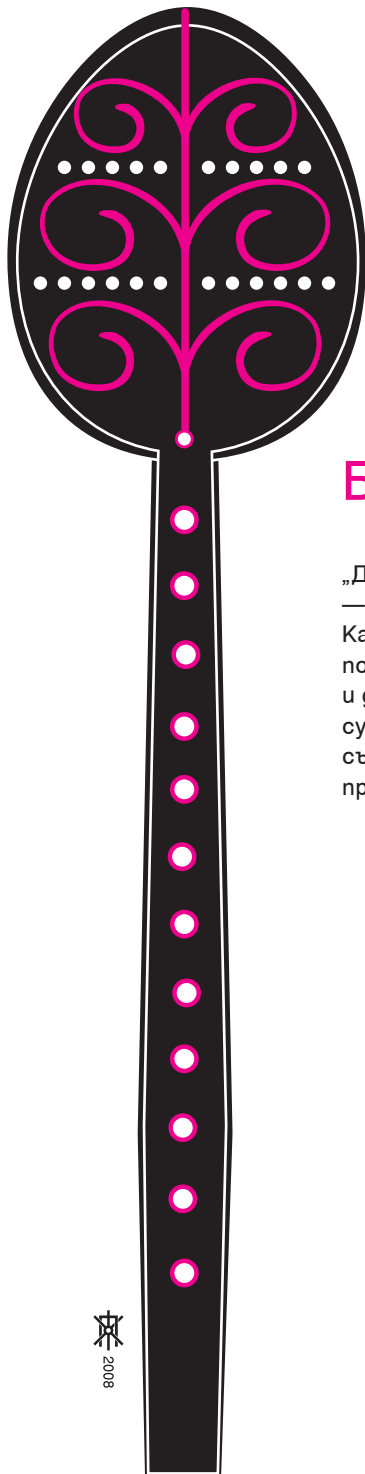
Хората в Брегово са изключително трудни, но и много атрактивни и интересни — както за гледане, така и за танцуване. Всички в Брегово и околните села ще ви убедят, че това е така и че е наистина тъжно такива умения да се загубят, само защото никой не е направил усилия да ги съхрани.

Още повече, че от цялото поречие на Дунав, само в Брегово фолклорът е запазен в напълно автентичния му вид. Историята на проекта в известен смисъл започва преди повече от 12 години. През 1996 година една баба от село Връв, баба Вена, предлага да научи няколко души от младите на характерните само за този край на България хора. Две седмици след като им показва стъпките, жената умира. „Някак си се натъжих, че хората които могат да ни научат на това си отиват, а ние нищо не правим, за да го запазим“ — разказва Анета Великова, един от организаторите на проекта и за себе си взема решение, че тези стъпки трябва да се документират. Все повече се убеждава в това, докато учителства в село Връв и има ангажимент заедно с учениците да участва в организирането на местни празници, на които, разбира се, винаги се играели хора. „Тогава отново си казах, че това е нещо изключително — спомня си Анета — не просто кратки стъпки с музикален съпровод, а уникално съчетание от ритъм, музика и стъпки, които могат да бъдат различни през цялото хоро и нито една да не се повтори до края на танца“. Елиза Борисова от сдружение „Спринг“ също разказва за изумлението на туристите, на всички чужди на този край хора, за реакциите им, когато видят местни хора. „Когато първоначално чужд човек види хората е шокиран от неповторимостта на стъпките. Всички казват — я, виж ти! Какви непознати хора, и колко автентични и запазени!“ Според Борисова тези танци са наистина изключителни, а на национално ниво нищо от влашкия фолклор не е познато. Сега сдружение „Спринг“ вярва, че има шанс танците да бъдат съхранени. Чрез активността и емоцията на местните хора и участието на доброволци в проекта организаторите успяха да издирят истинските образци на местния танцов фолклор; помогна и желанието на по-възрастните да предагат опита си на младите. Част от атрактивността на проекта бе свързана с издирването на автентичните носии, с които бяха облечени танцьорите при представяне на хората. Гостите на заключителния концерт пък имаха право чрез гласуване да определят при кого ще отиде наградата за „най-мокри власи“ (най-добър танцов състав), „Каре, бь, ъеу?“ (Кой бе, аз ли?) — най-добър танцьор и танцьорка, „Че фрумошаца, Домне!“ (Каква красота, Боже!) — най-красива танцьорка и танцьор.

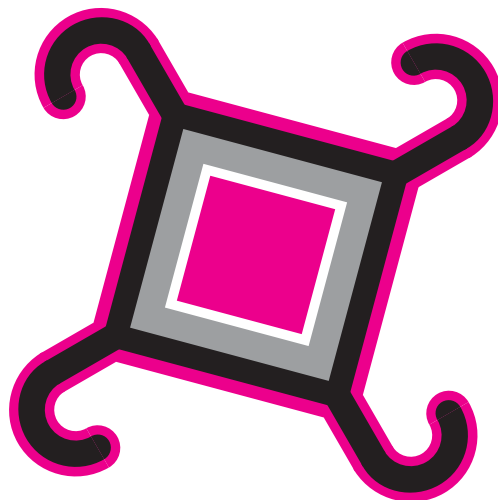
Непознатите за широката аудитория изрази са характерни за региона и са на влашки език. Всички, желаещи да посетят заключителния концерт, бяха поканени да присъстват, облечени в народни носии. И още нещо, което може да ви привлече в Брегово, ако само хората не са достатъчни – района има запазена старинна архитектура, мястото събира Дунав и Тимок (оттам и наименованието на местните – “мокри власи”). За туристите има атрактивни екопътеки (оттук започва Стара Планина), а за любителите на червеното вино – гъмза от близкото село Гъмзово. Всяка година през май в Брегово се провеждат Тимошки културни празници “Тимошка пролет” с участието на самодейни състави от България, Сърбия и Румъния. А на тях, разбира се, най-запомнящи се са тимошките хора, които местните играят.

Бургас

„Да претворим традицията в бъдещето“ е проект на читалище „Просвета“ — град Бургас. Целта му е да съхрани, доразвие и популяризира бита на Кавакли и Тарфа (двете махали на бургаския квартал Долно Езерово) чрез постоянна експозиция с облекла и вещи от миналото на местното население и да открие работилница за претворяване на традиционни изделия в сувенири. През юли участниците организираха седянка „Баба разказва“ със спомени и песни от миналото. На фестивала „Живо наследство“ те представиха изложба на сувенирите, изработени в ателието.

От близо 10 години Величка Божилова е ръководител на ателие за приложни изкуства в кв. Долно Езеро, гр. Бургас. Там деца на възраст от 6 до 16 години работят с шевици — претворяват ги и ги интерпретират по различен начин. И вече имат разбиране и развита естетика за такъв тип предмети — с фолклорен произход, но осъвременени според вижданията на тези, които ги правят. „Идеята на проекта е тези деца да се доближат до корените си, като стъпят на някаква местна традиция. Предимството е, че не тръгваме съвсем от начало, защото те вече са работили в тази посока“ — така Божилова аргументира решението на организаторите да се насочат точно към такава инициатива. В началото екипът на читалището разчита на въодушевлението на децата, които с помощта на жени от пенсионерския клуб в квартала в рамките на два месеца събират облекла и вещи, характерни за бита на Кавакли и Тарфа. „По домовете, сигурна съм, има много неща, изостанали от баба и дядо и бе въпрос на време да накараме хората да ги извадят от къшетата“ — казва е Величка Божилова. Тези предмети бяха организирани в етнографска експозиция, подредена в сградата на читалището. След това хората създават и работилница, където децата изработват традиционните за местното население изделия като рисувани дървени лъжици, глинени съдове, тъкани пана... Курсовете по тъкачество и бродерия пък учат участниците да изработват пана, торбички, книгоразделители на основата на шевици от местните облекла. Изработените сувенири са представени и в павилион по време на Международния фолклорен фестивал в Бургас. Сега сувенирите са изложени в Детската галерия на читалището в постоянна експозиция. Като част от проекта се изработва и сайт, който представя идеята и всички изработени сувенири. Организаторите искат да приобщат и децата извън ателието, които нямат много развлечения и лятото идват да рисуват, дори без наставленията на учител. Това е чудесна алтернатива на свободното им време. „Алтернатива на Интернет и изобщо — на субкултурата на розовия сос“ — шегуват се инициаторите. Важното е, че при целия този процес на изработване на сувенири не се изискват особени умения. Достатъчно е малко сръчност от страна на участниците. Останалото е въображение, което при младежите работи добре и те така пречупват орнамента в съзнанието си, че всеки път традиционните шевици изглеждат по различен начин. Ролята на преподавателя е в самото начало — да ги научи да виждат важните неща. Преди пет години излиза история на квартала Долно Езеро, която се радва на изключителен интерес от страна на местните хора. Сега екипът на читалището твърди, че се е случило същото — от сантиментални причини, от любопитство към миналото или заради родова гордост, всички откликват на идеята децата им да потърсят корените си в миналото. И да поглеждат с други очи на ценностите в настоящето.

Гарван

„Мелницата на дядо, хлябът на баба“ е проект на читалище „Димитър Иванов Полянов“ — село Гарван. Целта на проекта е да ремонтира местната мелница, която е част от обща постройка в стар добруджански стил и да я превърне в туристическа атракция. Мелницата беше открита през юни по време на фолклорния събор. Събитието бе съпроводено с месене на хляб по автентични гарвански рецепти, запазени от по-възрастните жени в селото. На фестивала „Живо наследство“ участниците демонстрираха правене на специфичен за района хляб.

Навремето в село Гарван е имало три мелници. Днес е оцеляла една. Тази, която местните жители ремонтират и превръщат в атракция за идващите тук туристи. Моторът ѝ е от началото на XX век (1920 г.). Немски, истински уникат. Бил мотор на кораб, купен от някогашния собственик на мелницата и приспособен да се задвижва с дървени възлища. Последно е пуснат 1990 г. като атракция за посетителите и оттогава не работи. За всичко това разказват жителите на Гарван. За тях мелницата е както носталгичен символ от миналото, така и възможен бизнес в настоящето. Проектът, който читалището реализира, е свързан с бита на хората от селото отпреди близо 100 години. В миналото населението собственооръчно си е произвеждало житото, царевичата, брашното и хляба. Антоанета Константинова, бивш учител в селото, сега пенсионер, си спомня за детството си така: „Моите родители ме пращаха заедно с брат ми да мелим брашно на тази мелница. Мамалигата и качамакът бяха основни храни за нашия край. Голям деликатес беше малайникът. Прави се от царевично брашно, пече се, намазва се с мед от диня и става много вкусен слагкиш“. Антоанета Константинова пази тефтера си със стари рецепти за месене на погачи и краваи и обещава да ги даде на по-младите, за да имат и те това знание и отношение към хляба, което са имали хората в

миналото. „Хлябът е едно от най-важните неща в живота ни — твърди учителката — и към него трябва да се подхожда внимателно“. Тя е източник на всякакви интересни истории за ритуалите в правенето на хляба — от събирането на ръкойките, през съхраняване на брашното в специални кошове от ракума и върба до печенето на хляба в специална пещ. От нея можете да научите още, че жената в миналото „се е отделяла от мъжа“ си в нощта преди замесването на тестото и се е кръстила винаги преди да почне да прави хляба. Прекръствала се е дори преди да извади готовия хляб от пещта. И днес в Гарван обредните хлябове са на голяма почит. Местните ги правят за сватби, кръщенета и селски събори. През юли в деня на откриване на жътвата, тук честват Празник на хляба — събор „Хляба на

баба“. По време на празника бе проведен конкурс за най-вкусен и добре декориран домашен хляб. В празника участваха самодейните състави към читалището. Ако дойдете в Гарван ще ви настанят в Добруджанската къща, която е свързана с мелницата и ще ви предложат предимствата на т.нар. гарвански туризъм. В случай, че имате изкушение да готвите сами

в кухнята към къщата, ще разполагате с всякакви продукти и типични местни рецепти, с които да ги приготвите под вещия поглед на домакините. Едно от най-предпочитаните ястия, извадени от тефтерите на тукашните жени, е галушчената супа. На пръв поглед това е обикновена зелева чорба с лук. Към нея обаче се добавят малки хапки от брашно и яйца. Не са за пренебрегване и таганиците — точени кори със сирене и яйца, които се пържат в олио. Извън кулинарните изкушения, туристите могат да видят храма „Св. Димитър“ и известните гарвански селищни могили и некрополи. Ако към всичко това се добави и ремонтираната мелница с автентичен мотор от 1920 година, селото е истинска атракция за любопитните туристи.

Кюстендил

„Кукерството — зрелищност и мистика“ е проект на сдружение „Младежки общински съвет“ — град Кюстендил. Екипът иска да популяризира традициите в кукерството и да докаже, че има смисъл те да бъдат поддържани живи и в съвременността. Участниците изработиха 15 кукерски маски и 30 амулета, както и картички със снимки от работата на ателието. Истинска атракция бе кукерският карнавал в необичайно време — през май. В местното читалище бяха представени фотоси, както и изработените кукерски маски и амулети. Изложбата „пътува“ и за фестивала „Живо наследство“ в София.

„Все по-малко живи традиции остават и смятам, че е важно да въвличаме младите хора в опитите да запазим обичаите, които ни отличават“ — така Милен Китанов от сдружение „Младежки общински съвет“ обяснява намерението си да запали 15 души между 15 и 30 години по идеята да издирват и събират информация за кукерската обредност в селища от Кюстендилския край.

Всичко започва от интереса на младежите в кръжока по рисуване към читалище „Братство“, които проявяват любопитство към историята на този обичай. Тогава на Милен и групата около него им хрумва, че ще е особено ценно сформирането на кръжок за изработване на кукерски маски и амулети. Преди това младежите разчитат по-възрастни хора от близки села да им разкажат повече за обредите и маските, характерни за обичая. В Кюстендилския край кукерството все още е живо. Като кукери се костюмират както 5 годишни деца, така и вече възрастни мъже. Особено важни в кукерството са маските. Те, известно е, гонят злите духове — „Маските са абсолютно индивидуални — разказва Милен — всеки си я рисува сам, апликира я с кожа, рога и пера. Единственото условие е маската задължително да е страшна, за да гони Злото“. Друга неотменна част от кукерския облик са чановите. Мъжете ги носят на кръста си и танцуват с тях.

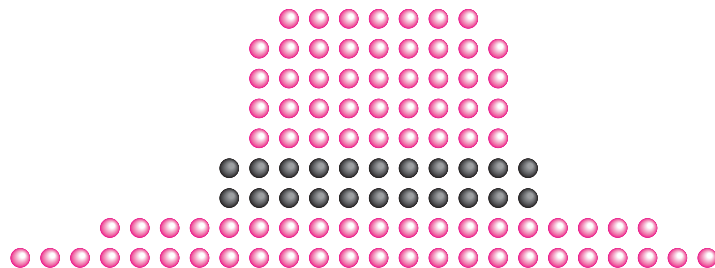
Различни по форма и големина, те имат същия смисъл — звънът им гони злите духове. Своеобразна „разновидност“ на кукерите са джамаларите, които се срещат в този край — те не носят задължително маски, но се костюмират като булка, жена — домакиня, ромка — гледачка и носят послания за здраве и плодородие. Сдружение „Младежки общински съвет“ направи ателие, в което младежите изработваха маските и амулетите с помощта на майстор-приложник. Любопитно е решението на участниците да спазват традицията, като работят изключително с естествени материали — вълна, памук, кожа, козина, рога, семки от кратуни, или тикви, царевични зърна, орехи и шишарки. Изработените маски и амулети бяха показани в изложба с фотоси, посветени на кукерската традиция, заснета от младежите по време на обиколките им из Кюстендилския район и работата им в кръжока. И макар времето на кукерите да е зимата — от Коледа до Иванов ден, в Кюстендил тази година гониха злите духове и през лятото. Атрактивен финал на проекта е кукерският карнавал, в който участие взеха младежите, изработили маските и амулетите, както и кукерски групи от Кюстендилския край, които практикуват тази традиция.

Дългач

„Сръчни като мама“ е проект на читалище „Съгласие“ в село Дългач. Идеята на проекта е да създаде ателие за работа с деца, където те да имат възможност да създават накити и аксесоари с мъниста и плетива на една кука, издържани в традициите на този край. По случай закриването на учебната година бе организирана изложба с изработените от участниците предмети. По време на фестивала „Живо наследство“ те демонстрираха уменията, които са придобили в направата на аксесоарите и плетивата.

Бихте ли носили чантичка, изплетена на една кука? А калъф за телефон с мъниста и бродерии от времето на баба ви? Бихте ли ползвали вместо салфетки, дантелени кърпички? Тези въпроси в село Дългач вече не си ги задават. Там местните хора са решили, че запазването на традициите става най-лесно, когато те намират приложение и в съвременността. 10 момичета от село Дългач и 10 от село Нагарево, на възраст от 9 до 15 години, изработват гривни и гьрдани, чантички, калъфи за телефони, както и аксесоари, плетени на една кука — салфетки, покривки, дантели за апликация. Това са правени от столетия неща, които все още могат да се открият в част от домовете в селото. „Отдавна работим по тази тема — обучаваме жени в тъкачество и плетиво, и изобщо – в запазване и предаване на различни местни традиции“ разказва Веджибе Мечкарева, един от инициаторите на проекта. И когато те видели, че в детската група за автентичен фолклор има голям интерес към предмети, изработени от мъниста, решили, че такава идея може да има бъдеще. Разбира се, ако нещата се осъвременят. Сега момичетата разчитат на въображението си и правят аксесоарите в модерна цветова палитра, за да могат да ги ползват и носят. Разчитат и на две жени (от селата Дългач и Нагарево), които притежават умения в ръчното тъкачество и плетене, с които селата в района са известни. По принцип жените, които умеят да тъкат китеници и черги, както и да изработват женски носии и плетени предмети за бита, са на изключителна почит в този край. По-голяма част от населението тук се определят като българомохамедани, останалите имат българско и турско етническо самосъзнание. Всички без изключение обаче поддържат традициите в тъкането и плетивото и смятат, че комбинацията от цветовете и изработката на предметите са уникални за България. Ателието, появило се като резултат на проекта, е още една възможност младежите от различни етноси да контактуват и да си предават взаимно специфични умения и знания за различни обичаи. Ателието представлява група, която сближава различните поколения. Ако някои от близките — майки, баби и по-големи сестри, искат да видят как момичетата прогължават традициите в региона, могат да посещават занятията, да им показват допълнителни умения, или да споделят с тях някакви истории и спомени. Могат да ги учат на фолклорни песни от района и дори да слушат заедно дискове с поп и рок музика. Част от заниманията се провеждат през лятната ваканция. Така занятията стават отворени за участие на връстници на младежите, които не живеят тук, но са дошли за ваканцията и имат интерес към такава дейност. Това дава възможност наученото да се популяризира и усвои и от младежите, извън местната общност. Заклучителният етап от проекта бе организирането на изложба в двете села — Нагарево и Дългач.

Хасково

„Игри и играчки от времето на баба и дядо“ е проект на сдружение „Информационен център“ — град Хасково. След проекта за децата в града остават записани 30 игри, 15 описания и 30 изработени играчки, както и 5 филмчета. През юни в Хасково се проведе открит урок за игрите и играчките. В рамките на фестивала „Живо наследство“ участниците демонстрираха майсторство в правенето на играчки, както и изложба с тях.

Дали парцалените кукли могат да бъдат конкуренция на елегантната пластмасова Барби? А момченца, направени от патладжан и орехи, биха ли заместили нейния мъжки еквивалент — Кен? Как ще погледнете на игеята да ви сервират чаша с кафе, чиято подложка да е изплетена от царевична шума и докато го пиете, детето ви да си играе на „Дај, бабо, огънче“ и „Пускам, пускам кърпичка“? Това са само част от госта атрактивните предложения на сдружение „Информационен център“, Хасково. Проектът, който сдружението реализира, акцентира върху старинните фолклорни детски игри и играчки. Екипът му е провел разговори с музейни специалисти и е установил, че старинните детски игри не са проучени достатъчно и постепенно се забравят и си отиват заедно с поколенията, които са ги играли. Тези игри обаче са важни, защото от една страна — носят информация за миналото, от друга — успешно могат да дадат на децата умения за общуване, не по-малко важни от владеенето на компютърни технологии. „Преди година възстановихме една училищна сбирка и направихме училищен музей с документи, униформи, награди, бележници от миналото — разказва Златка Михайлова, един от инициаторите на проекта — и тогава видяхме, че децата имат интерес към историята“. Детските игри и играчки, според нея обаче са слабо изследвани и се оказват интересна територия. „Децата все повече се откъсват от корена си, никога не им четат приказки, те превъзходно работят на компютър, но никога не са играли на криеница, а може да се окаже, че се страхуват от тъмното, например“ — добавя Михайлова. Сдружение „Информационен център“ решава да направи този проект именно

за да върне децата към корените им и за да им разкаже с какво са си играли техните баби и дядовци. Децата заедно с организаторите посещават едно село от Хасковския регион — Царева поляна, известно със съхранените си традиции и търсеха информация от по-възрастните за игрите и бройките в тяхното детство, за саморъчно направените играчки от природни материали, хартия, прежда, плат и копчета. Обиколката беше запечатана фотографски, както и с видеокамера и след това се създадоха няколко филмчета, които разказват за развлеченията на децата в миналото. Следващият етап от проекта бе свързан с изучаване и възпроизвеждане на детските игри. Специалист по етнография от регионалния музей „Христо Смирненски“ помогна на децата първо да разучат традиционните игри и второ — практически да изработят играчките. Според Златка Михайлова и Елена Тонева (също от Сгружението) няма как децата да останат безразлични към игрите и играчките от времето на баба и дядо. Те са „мествали“ част от игрите и виждат, че малките проявяват интерес. Предимството е, че тези игри разказват истории, предлагат комбиниране в „отбори“, някои имат състезателно начало, други са съпроводени с песни и наричания.

Предимството на всички тях обаче е, че са живи игри, които създават връзка между децата, провокират ги да проявяват интерес към детството на техните родители и да се радват на това, че откриват миналото. А най-важното според организаторите е, че тези игри ги карат да общуват.

Калояново

„Здрави корени — жив дух“ е проект на Читалище „Искра“ — село Калояново. Проектът е свързан с възстановяване на един местен обичай, наречен „Сватба в Калояново“, на 3 хора и 2 игри, както и с издаването на сборник с народно творчество. Част от идеята на проекта е организирането на изложба със запазени автентични носии, както и предмети и снимки от бита на местните хора през втората половина на XIX и първата половина на XX век. През юни, когато е празникът на селото, бе и премиерата на „Сватба в Калояново“. Танцова постановка на обичая видяха столличани и гости на София по време на фестивала „Живо наследство“.

„Трябва да помним обичаите си, да сме информирани какво е било важно някога и да знаем какво ни отличава от други народи. Никои не уважава тези, които загърбват своето минало“. С тези думи започва разказа на Ана Бекирева, един от организаторите на проекта. Тя твърди, че днешните млади хора нямат представа от забавленията, игрите, отдиha и, като цяло, от миналото на възрастните хора, които са им близки. „Младежите все повече губят чувство за общност, липсва им удоволствието от това да работят в екип и стават прекалени индивидуалисти“, са наблюденията и на хореографа на читалището Иван Сираков, макар и той да смята, че младите хора в селата имат

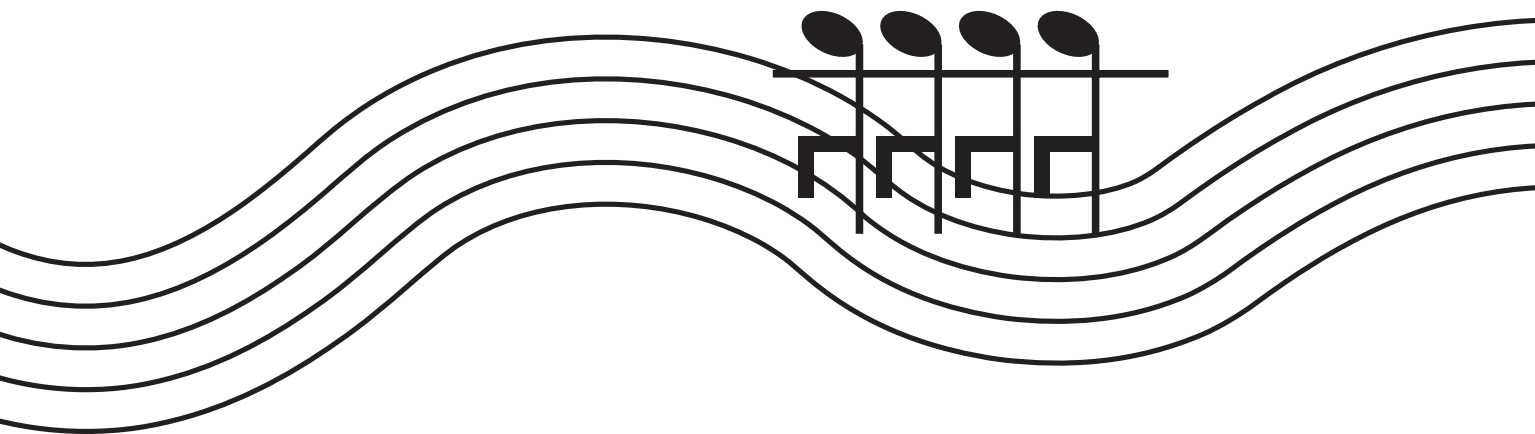
по–голяма връзка с „българското“, отколкото в големите градове. За това в основата на проекта стои възстановяването на игри и обичаи, които събират хората и им дават чувство за принадлежност. Няколко обичая правят Калояново истински автентичен край — със свои традиции, ритуали и смисъл. Муфканица се нарича празникът на рогатия добитък. На повечето кръстовища в селото се слагат дърва, донесени от местни ергени и се пали огън. Жените пък месят пити и ги носят при огъня. Мъжете имитират движенията на рогатия добитък. Обичаят е за здраве и плодородие. През последните години хората започнали да горят гуми, вместо дърва, но еколози им обяснили, че е вредно за природата, пък и те самите решили, че е по автентично да ходят в гората за истински дърва. Сега традицията и модерността вървят ръка за ръка при възстановяването на този обичай. Кукув ден е друг местен празник, който хората тук зачитат. Това е празник на кукерите. По произход е католически, но с годините се е превърнал в празник на цялото село. Мъжете се маскират с кукерски маски, играят хоро, надиграват се. Често вземат дървени пръти, потапят ги в кал и удрят минавачите за здраве, с риск не всеки да приеме с разбиране този ритуал. Кукерите обикалят домовете, а стопаните им дават пари и яйца. Калояновските кукери са известни с това, че носят собственоръчно направени маски и бели перуки и, както казват местните, често „правят поразии“, но пък всеки стопанин иска те да влязат в дома му — за здраве и плодородие цяла година. „Сватба в Калояново“ е обичай, който припомня на хората обредите, с които някога е бил съпроводен брака между съпруга и съпругата. Преди сватбата булката пресява брашно през три сита, от него се омесва малко геврече, в което поставя мъжко и женско телено копче и го изпича. Слага го на главата си и то е символ, който свързва двамата за цял живот. В Калояново не забравят да споменат факта, че тук хората изповядват различни религии (има православни, католици и мюсюлмани), но са толерантни и зачитащи вярата на другия. И дори взаимно празнуват празниците си. Така на Шекер байрама, например, всички ядат баклава, пият кафе с много захар и по–младите са се научили да искат прошка от по–възрастните, а на Великден всички боядисват яйца и месят козунаци. Хората в селото се гордеят и с това, че основният камък на католическия храм „Св. Андрей Апостол“ е осветен лично от Папа Йоан-Павел II по време на посещението му в България през 2002 г.

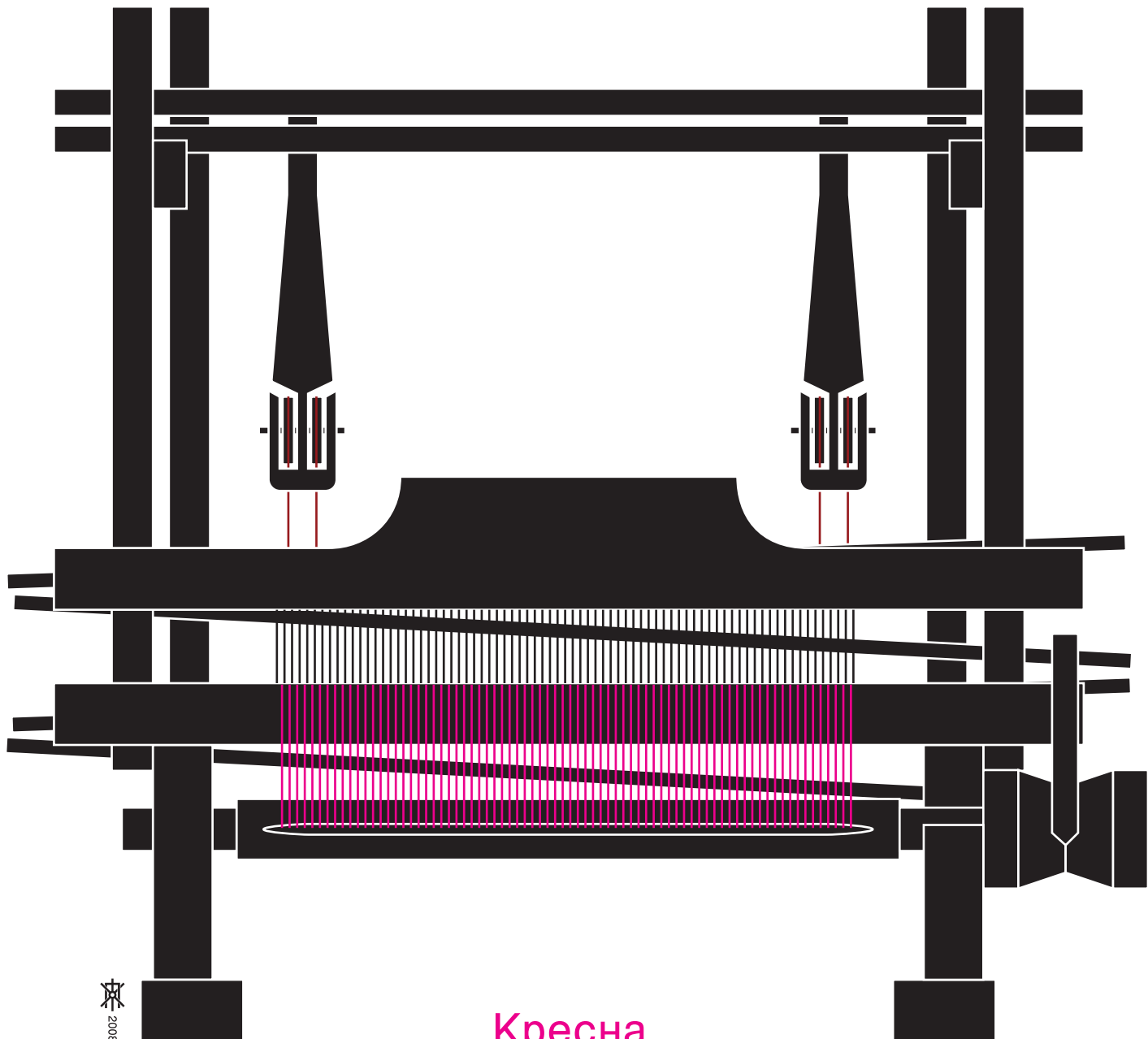
Оряхово

„Крайдунавска импресия“ е проект на читалище „Надежда 1871“ — град Оряхово. Идеята на проекта е да създаде необичайна танцова постановка в съпровод с духов оркестър по музика на българския композитор и диригент Дико Илиев, чиято премиера бе през май в Оряхово. На фестивала „Живо наследство“ постановката видяха и чуха всички ценителите на народната музика.

„Запалени сме от давна по тези хора. Дико Илиев е живял в Оряхово, писал е тук и няма човек — от дете до възрастен, който, засвирят ли неговите хора, особено Дунавското, да не се хване на него“. Това разказва Хризантема Рашева — един от инициаторите на оригиналната идея да бъде

реализирана танцова постановка с духов оркестър по музика на Дико Илиев. Вероятно на традиционните любители на народните танци възможността да играят „Дунавско хоро“ под звуците на духов оркестър ще се стори екстравагантно хрумване. Екипът на читалище „Надежда 1871“ обаче, не се страхува да експериментира, независимо че Дико Илиев е един от кумирите на града. Постановката е посветена на 110 годишнината от рождението на големия композитор, живял и творил в Оряхово цели 42 години. Провокирани от темпераментната магия в музиката му, организаторите се насочват към подготовката на „Крайдунавска импресия“, която включва „Ганкино хоро“ и „Сватбарска ръченица“. Съчетанието от духов оркестър и танцов състав е изключително атрактивно изпълнение и с интерес се посреща от публиката, както у нас, така и в чужбина, твърдят момичетата и момчетата, които участват в постановката. Те танцуват във фолклорен състав „Изворче“ към читалището и от най-ранната си детска възраст играят хората на Дико Илиев на всички празници. Екипът на читалището смята, че реализирането на този проект спомага за популяризиране на хората на известния композитор, които имат възможността под формата на постановка да излязат от рамките на обикновеното мегданско хоро и да придобият едно интересно и красиво звучене — истинско предизвикателство за ценителите на тази музика. Постановката е възложена на известния хореограф проф. Иван Тодоров. Родители на младежите в състава и местни жени, които умеят да бродират, изработиха допълнителни аксесоари към костюмите на танцьорите. Те наистина разпалиха въображението си, защото хората в постановката се играят с различни костюми. „Единствени сме, които правим такива постановки с духов оркестър в цяла България — разказва Хризантема Рашева — в дискотеки по селата и градовете хората си казват — това е танц, но в Оряхово знаем, че истински танц е да хванеш гругия за ръка и да му предадеш твоего настроение“. Читалището вече е получило редица покани за участия в концерти и празници, посветени на годишнината от рождението на Дико Илиев. Част от предложенията идват дори от международни фолклорни фестивали. Организаторите се надяват, че с постановката „Крайдунавска импресия“ под съпровод на духов оркестър, познатите дикоилиевски хора ще бъдат оценени не само от нашата, но и от чуждата публика.

2008

Кресна

„Изкуството на текстила в община Кресна“ е проект на Гражданска инициативна група за развитие на Кресна. Проектът слага акцент върху проучването, опазването и оживяването на изкуството на текстила в района. Той цели създаването на експозиция на текстилния занаят — стая със стан и текстилни произведения. На фестивала „Живо наследство“ участниците представиха уменията по тъкане, които са придобили по време на обучението си.

Текстилът в Кресна е бил водещ занаят за местните жители в миналото. Векове наред ръчното тъкачество е едно от основните занимания на българката в региона. Местните конопени и вълнени черги, килими и халища, кебета, козаци и плъсти са известни с уникалната си изработка и пищни цветове в цяла България. Домашното тъкачество обаче е малко познато на младите хора днес. Разминаването между силната традиция и липсата на познания в областта при съвременните млади жени дава идея на организаторите да съживят типичния за региона занаят. „Ясно е, че да се занимаваме с текстил не е случаен избор — аргументира насочеността на проекта Теодора Миткова, един от организаторите — оказва се, че това е един от занаятите, който е ангажирал жената тук и дори ѝ е носил развлечение в ежедневието“. По нейни гumi госта млади хора си тръгват от Кресна и екипът на сдружението решил, че едно своеобразно възстановяване на занаята може да ги задържи като възможност за развитие в бъдеще. За младежите пък обучението в тъкане и работата на стан е една алтернатива, която им дава възможност да прекарват свободното си време по различен начин. „Тук няма нищо друго освен съботна дискотека и Интернет и ежедневието им е малко скучно“ — разказват инициаторите и виждат в проекта възможност по-малките също да открият магията в цветовете и изработката на известните кресненски черги, килими и халища. Проектът е насочен най-вече към млади хора на възраст от 16 до 18 години. След като събират гостатъчно текстилни произведения от региона участниците обзавеждат стая почти като в народните приказки — със стан, гарак, хурка, мотовила и вретено. Стаята вече си има и име — „Къща на текстилния занаят“. Разположена е в село Стара Кресна, едно от най-запазените като архитектура и бит села в общината. Инициаторите на идеята виждат в този проект потенциал за привличане на туристи, запалени по стари български занаяти и изкушени от възможността сами да тъкат или предат, разбира се под наставленията на жена – майстор в текстилния занаят. Туристите могат да бъдат спечелени и от красотата на този край. Автентичната природа, лечебните минерални извори в село Ощава и в местността Градешка баня, средновековният манастир „Св. Св. Козма и Дамян“, хвойновият резерват „Тисата“ правят Кресна често избирана в последните години дестинация. Любителите на екстремните спортове също знаят мястото добре — за тези, които се увличат по рафтинга, няма по-привлекателни бързеи от водите на Струма в района на Кресненското дефиле. Така че, тръгнете ли в тази посока, винаги ще печелите. А гали ще се спускате с рафт по Струма или ще тъчете на стан в „Къщата на текстилния занаят“, избирате сами.

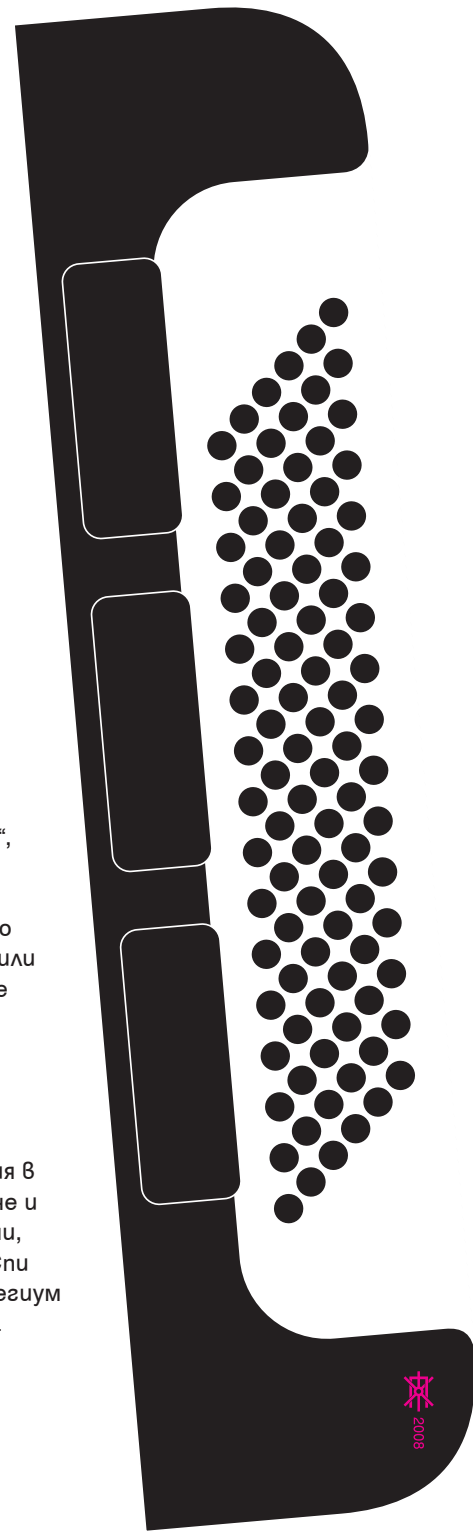

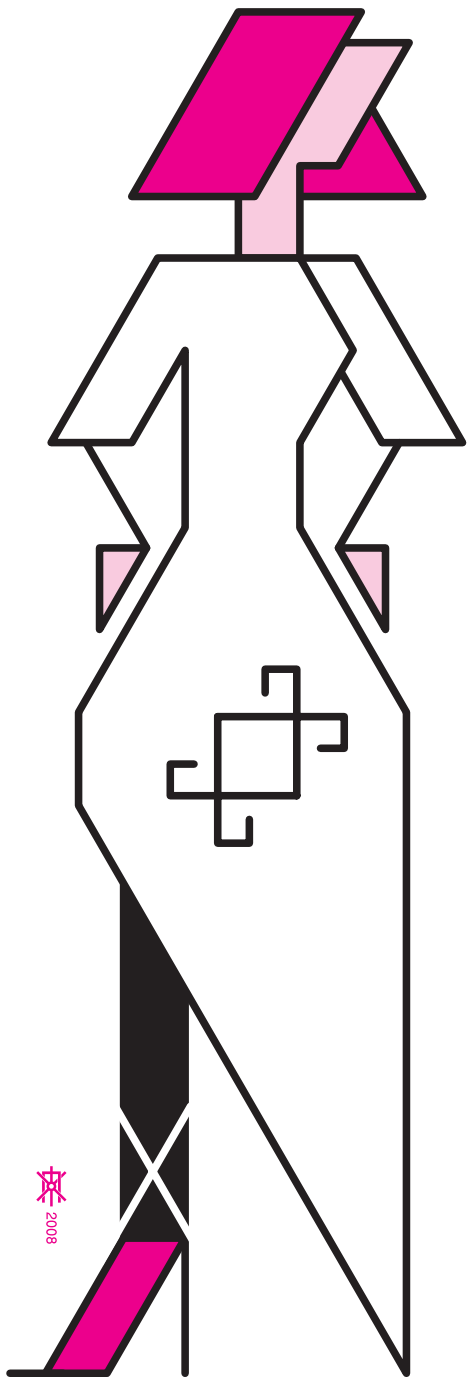

Шумен

„Градската песен в Шумен“ е проект на Сдружение „Колегуум Арсмузика“ — Шумен. Идеята на проекта е да възстанови някога популярни, но после забравени стари градски песни от немски, унгарски и полски произход. Като краен резултат от проекта ценителите на старата градска песен могат да видят издаден сборник с ноти и текст на 21 песни, както и филм за проекта. Гостите и жителите на града могат да посетят изложба на предмети за стария градски бит, както и да присъстват на истинска атракция — вечеринка и матине с изпълнение на стари градски песни от млади хора, които превръщат тази, набедена за малко старомодна музика, в истински естетически празник и забавление. На фестивала „Живо наследство“ в София ценителите чува стари градски песни.

„Тази музика крие много чар и предразполага към приятелство и контакти“ — така започва разказа си Вангел Панов, един от ръководителите на проекта и добавя — „но някак е предпоставено, че тя е само за определена възраст — за пенсионери“. Музиката става популярна в Шумен в далечната 1854г. Светският привкус донесат емигрантите, дошли от Австро–унгарската империя и чрез тях тази музика масово навлиза в салоните. Свири се пред отбрана публика и е известна като „музика за буржоата“ чак до 9 септември 1944г. Сдружението „Колегиум Арсмузика“ осъществи цяла програма, наречена „Градската песен в Шумен — една прекъсната културна традиция“ и върна почитателите на тази музика в салоните, като убеди и по–младите, че старата градска песен може да звучи елегантно и приятно и днес. Идеята тръгва от студенти, попаднали на истинска находка — стари ноти с текст от XIX век, които представляват произведения с унгарски и немски произход. „Интересни, фини, издържани в естетическо отношение, познати в България, но в малко... поорязани варианти“ — така определя песните Вангел Панов. Той е сигурен, че откритите ноти дават друг облик на тази музика, която със сигурност има образци, доста по–силни в естетическо отношение от „Аз съм Гошко, хубавеца, вечният ерген“. Инициаторите решават, че ако камерен оркестър възпроизведе на живо песните, изпълнението ще е наистина забележително. Колегиумът изпълнява всичко — от обработен фолклор, до „Тоска“ и „Мадам Бъттерфлай“, а инструментите са най–разнообразни — от орган, през тамбура, до цигулка и барабани. Студентите приемат, че интерпретацията на тази музика със сигурност е предизвикателство за тях. Още повече, че в близко бъдеще те възстановят тези песни на съответните езици, на които са били и оригиналите — унгарски, немски и полски. Първоначално организаторите на проекта очаквали публика от третата възраст, но колкото повече разказвали за идеята си, толкова повече откривали, че тази музика има и по–млади почитатели. „Браво! Много свежо се получи!“ — възкликват сега хората в града и вярват, че млади хора, които са елегантно облечени и изпълняват тази музика, няма как да не създават добро настроение. Още повече, че мястото, определено за концертите, е Художествената галерия в града, която вече се е наложила като пространство за камерно музициране и винаги се пълни с хора. И така, който има сантимент към песни с поетични, макар и малко старомодни имена, като „Люляк бял“, „Сънувах те до мен“, „Спи тъга по родината“, може да отиде на матине или вечеринка в Шумен. „Колегиум Арсмузика“ обещава, че изпълненията са всичко друго, но не и старомодни.

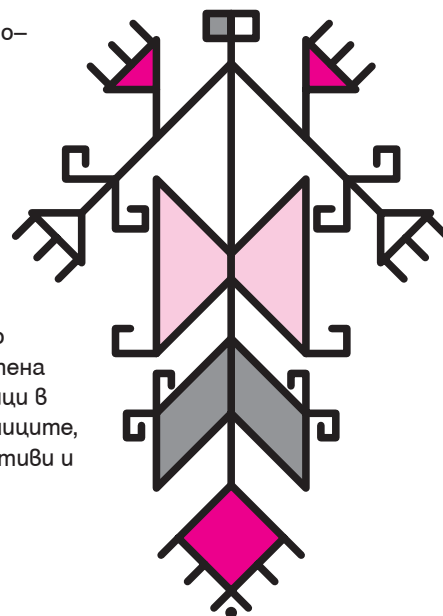

2008

Ловеч

„Послания от багри върху ловешки носии и тъкани“ е проект на Сдружение „Знание“ — град Ловеч. Проектът цели създаването на ателие, в което се изработват предмети от плат, прежда, хартия, мъниста и други на основата на типични за района фолклорни орнаментни, символи и багри. Като резултат от проекта участниците изработват рисунки и пана, подреждат изложба на автентични модели и организират ретро ревю в художествената галерия в града. На фестивала „Живо наследство“ те представиха изложба на шевици, характерни за този край на България.

„Идеята е вдъхновена от богатството, красотата и живия образен език на орнаментите в самобитните ловешки носии — разказва Анета Маринчева, един от инициаторите на проекта — орнаменталната украса е постоянен елемент на женските и мъжките ризи, на сукманите, на престилките и коланите в този край“. Орнаментите според Анета Маринчева са важни за изучаване, защото извън красотата си те носят и знания за социална принадлежност, за възраст, за семейно положение, за обреди и обичаи и са отпечатък на семейно–родовите традиции на някогашните българи. Така екипът на Сдружение „Знание“ решава да преоткрие смисъла и значението на българските традиционни орнаменти чрез създаване на ателие, което нарича „Етника“. С негова помощ местните хора научават повече за символиката, мотивите и багрите на орнаментите, изобразени върху ловешки носии и тъкани. Особено внимание се обръща на практическите занимания в ателието — разработване на орнамент върху хартия, пренасяне на шевичен и тъканен орнамент върху съвременно облекло или предмет, бродиране, тъкане, апликиране, рисуване, направа на накити от маниста. Групите са три — деца от 9 до 15 години, младежи от 16 до 19 години и млади майки, които получават нови знания, умения и възможност за социални контакти и общуване. Привличат се и по–възрастни жени, които умеят да бродират в традициите на автентичните носии и тъкани. Програмата за работа на ателието включва теоретични и практически занимания. В нея е включен могул за историята на орнамента, използваните символи, знаци, багри и форми. Участниците получават основни умения за използване на техниките на бродиране, тъкане и апликиране. Те работят с автентични мотиви и орнаменти, които адаптират и пренасят върху хартия, плат и прежда с украса от маниста и пера. „Българският традиционен орнамент е много подходящ за адаптиране и може да бъде поставен върху всяка греха — обяснява Анета Маринчева — сега са модерни бродерии, апликации от плат и камъни. Вместо гракони или чужди непознати образи, могат да се изработят български традиционни мотиви и да бъде много естетично“. Ателието създава и по–широк поглед в участниците чрез посещение на културно-исторически и художествени обекти в Ловеч (като Етнографски комплекс „Драсова и Рашова къща“, църкви „Св. Неделя“, „Св. Богородица“ и „Св. Троица“, Художествена галерия, галерия „Казаков и Мирчо Мирчев“). Атрактивен финал на проекта е изложбата, съпроводена с ретро-ревию в Художествената галерия. Готовите произведения на участниците в ателието се експонират в изложба, показват се и автентични модели — сокайни шевници, елементи от местните носии, тъкани от традиционния бит. Младежи от Клуба за манекени в града представят и автентични носии от историческия музей в града, както и съвременно облекло с вложени в него етно мотиви, изработени в ателието. Изработена е и специална мултимедийна презентация, направена от всички участници в ателието — снимки от заниманията им, готови произведения на участниците, както и предложения за съвременно приложение и използване на етно мотиви и традиционни орнаменти.

София

„Незабравимо детство — игрите на децата ни през погледа на нашите деца“ е проект на Сдружение „Ансамбъл Зорница“ — София. Авторите на идеята целят да възродят позабравени детски игри, играни от нашите родители, баби и дядовци. За целта те организираха детски фолклорен празник, на който дефилираха 8 детски фолклорни танцови състава. Програмата включваше детски фолклорни игри със състезателен характер, рисунка „Незабравимо детство“ и общ концерт. Всеки състав разполагаше със 7 минути, за да изтанцува 1 или 2 танца. Имаше и шатра, където танцьорите — доброволци от студентски ансамбъл „Зорница“, показваха на най-малките зрители игри, подходящи за тяхната възраст — като „Дай, Бабо, огънче“, „Варило мишленце кашичка“ и т.н.

„Аката баката чуката бе

андерсан ис домине

kiki riki go мастики

анфричук“

Не се притеснявайте ако не разбирате горните гуми. Те не са на чужд, екзотичен език, а част от детска „броенка“. Подобна на познатата от недалечното минало „Онче, бонче, счупено пиронче. Риба щука махай се от тук“. Разбира се, много от днешните деца никога не са чували подобни чудновати изречения. Точно за тях инициаторите на проекта предлагат цял набор от игри, непознати днес. „Съвременните деца не знаят какви игри са играли техните родители, баби и дядовци — разказва Ивайло Първанов, ръководител на детската школа към ансамбъл „Зорница“. Той работи с деца на възраст от 7 до 12 години и изпробва различни популярни в миналото игри, за да види дали децата, отгледани с битките на Костенурките Нинджа и Спайдърмен, ще имат

интерес към тях. Резултатът е, че на децата им е много забавно: „тичат, скачат, веселят се и се стремят да победят, защото повечето игри имат състезателен характер“, споделя Ивайло. За да не се загубят тези игри той и другият инициатор на проекта Милена Цанкова решават да направят нещо като сборник с игрите от времето на бабите и дядовците ни, а за най-малките да създадат помагала тип „картичка“. От едната страна на „картичката“ има цветна детска илюстрация, от другата — правилата на играта. Организаторите не подценяват и някои трудности. Разбрали са, че част от игрите с фолклорни мотиви се нуждаят от повече обяснение, защото съдържат понятия и думи, неизвестни за днешните деца — като „мегдан“, например. Но това прави цялото начинание още по-интересно. Предимството на този тип игри е в това, че създават в малчуганите чувство за екип и партньорство. Те сами започват да налагат правилата в групата и да ги спазват, стремят се да печелят обявената награда и толкова много се „зарибяват“ от игрите, че започват да ги изнасят извън ансамбъла и да ги предлагат на другарчетата си от мястото, където живеят. Родителите пък са толкова доволни, че децата им не стоят затворени пред компютъра вкъщи, че дори ги водят извънредно в школата за репетициите. Едни от най-популярните сред децата игри са „Роби“, „Надхващане“, „Надбягване с чували“, „Джирит“. Обикновено при тях участниците се делят на отбори, имат „главатари“ или „царе“, свързани са с надбягване, тичане, скачане и изобщо с физически усилия и накрая винаги се излъчва победител. Така в децата се стимулира чувството да се подкрепят и да се конкурират едновременно. Често игрите са придружени с припявания или забавни фолклорни фрази. Някои от игрите с познати имена като „Стражари и апаши“ или „Жмичка“ се оказва, че също са на фолклорна основа и са се играли и преди много години, само че под други имена. При тях се използват също така наречените броенки, които определят реда на участниците.

„Две петлета се скараха

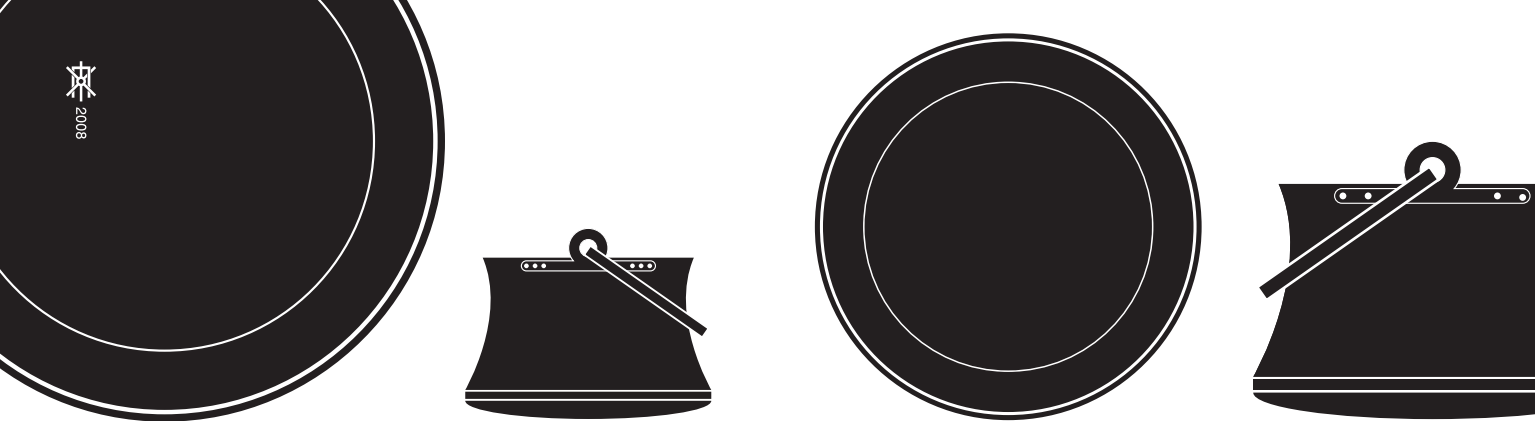
прег поповите врата.

Поп излезе и им каза:

„Иш–миш, ти жомиш!“

И се оказва, че децата истински се забавляват. Понякога дори повече, отколкото когато наблюдават, как Спайдърмен води своите битки.

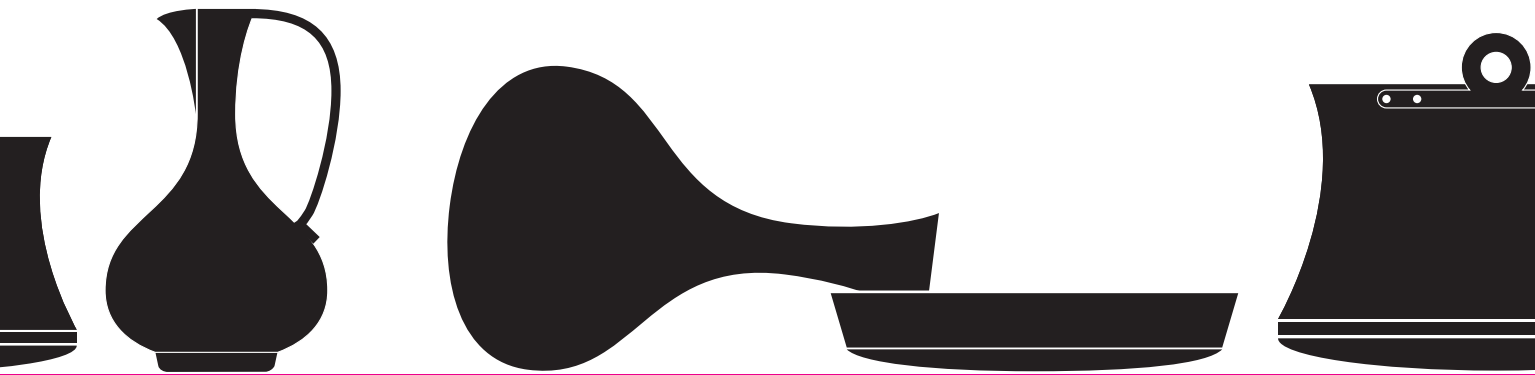

Симитли

„Vignja–Ogنيще“ е проект на Сдружение „Младежка мрежа за развитие“ — град Симитли. Проектът е насочен към съхраняване и предаване на уменията на старите майстори при изработването на медни съдове — котли, тащи, тиганчета, казани, джезвета. В резултат на проекта в Симитли и района има вече обучени от старите занаятчии младежи. Организаторите изработват и сайт със събрани истории за медникарството и калайджийството от западна България, както и картички с фотоси на медникарски изделия. Занаятът се превръща и в атракция за хората, посетили района — варене на кафе в медно джезве или предлагане на погача в бакърена тepsия са част от медните изкушенията за туристите. На фестивала „Живо наследство“ участниците предложиха демонстрация на калайдисване и изложба на медни изделия.

Медникарството е препитанието на калдерашите (едни от трите основни рода роми в България). Историята, която следва, е за миналото на този занаят, за емоцията, скрита в него и за смисъла той да се практикува и днес. Разказът е на Марияна Борисова, автор на проекта „Vignja–Ogنيще“. „Преди 52 години дядо ми тръгва със съпругата си и двамата си сина от Врачанския регион. Тръгва с кон, каруца и палатка и пристига в югозападна България. Единственото му богатство е владееенето на занаята бакърджийство (наричан още медникарство или калайджийство) и семейството му. Днес дядо ми все още е жив и щастлив. Има 5 деца, много внуци и е уважаван в целия край. Казва, че го е спасила усърдната работа в занаята и всичко онова, което той му е дал — уважение между него и съпругата му, удоволствие от съвместната работа, близостта на децата, добрите отношения с цялата общност, доверието, респекта, честността. Започнах от там – какво е дал занаята на моето семейство, как

го усеща дядо ми, как баща ми все повече не се занимава с това, как днес моите братя дори не се качват в работилницата. Животът е станал по-забързан, по-модерен, по-различен и този занаят изчезва. Стори ми се смислено да направя нещо, което да запази знанието за медникарството, тъй като освен средство за препитание, той е и основата, запазила калдѐрашкия бит и култура автентични дълги години. Убедена съм, че силната ценностна система на калдѐрашките рогове съществуваше и се запазваше чрез практикуването на занаятите. Занаятът според мен е поддържал силна връзката между съпруга и съпругата, между децата и родителите, между поколенията. Занаятът е бил потомствено предаван столетия наред, но днес вече не е така. Днес младите калдѐраши и младежите като цяло не виждат перспектива за развитие чрез занаятите. Мислих дълго, задавах въпроси, търсих отговори, обсъждах с много хора моите виждания относно ценността на запазване на занаята. Казах си, че някой ден може би и нашите бакърени съдове дори няма кой да поправи, освежи и калайдиса. А ние ги ползваме. И другите хора, които имат бакърени или медни съдове имат желание да ги поддържат. Тези съдове имат много предимства. Развиват по-висока температура при готвене, задържат по-дълго топлината, по-здравя са, по-красиви, издържат на поправки и се ползват десетилетия наред. Какви са аргументите ми младите да влязат в занаята? Това е добър начин за печелене на средства, има перспективи за развие и шанс да стане популярна и търсена дейност. Медни гджезета, тиганчета, котлета се търсят много за подаръци, сувенири или украса в типични български заведения. Вярвам, че като се улови тръпката, желанието, усета на младежите по време на обучителния курс, те ще повярват, че има смисъл да се занимават с бакърджийство. Имам и една мечта — да направим работилница на открито и туристите да наблюдават тънкостите на този занаят — как се взема прав лист, изчуква се, украсява се ръчно с чука, калайдисва се и накрая слънцето блясва в съда. Тогава си казваш, че търпението си е струвало. Занаятът е и емоция, и средство за по-добър живот”.

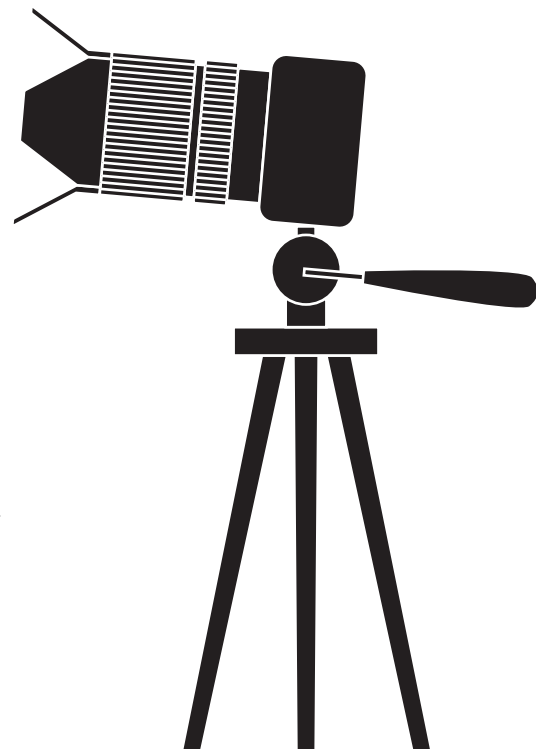

Провадия

„Скалните манастири в Провадийско“ е проект на Гражданска група „Ентузиастични“ — град Провадия. Целта на проекта е да заснеме, скицира и опише 15 скални манастира в района, да издаде книжка и да изготви карта за тях. Организаторите предвиждат фотоизложба със заснетите снимки на манастирите в Ламбовата къща, както и демонстрация по катерене и спускане в деня на крепостта Овеч (известната крепост на града, която датира от IV век). На фестивала „Живо наследство“ екипът представи фрагменти от фотоизложбата както и клип за скалните манастири.

Всеки в Провадия може да ви разкаже за голямата местна атракция и забележителност — скалните манастири. В района има много такива. Всички са разположени сред живописни местности и повечето носят екзотични имена — като Кара пещера, Шашкърните или Саръкая. Местните разказват много легенди и предания за тях. Самият град е с над 15–вековна история. Смята се, че е основан като крепост на Византия срещу нахлуващите от север воинствени племена. Византийците го наричат Проват (проход или теснина). Към края на XI в. българите налагат името Овеч, вероятно заради добре развитото овцевъдство в този край. Смята се, че манастирите съществуват от времето на Второто Българско царство. Те са различни като размери, форма, причудливост на скалните образувания. Едни са единични, други — с обособени килии. Част от тях са туристически, други пък — недостъпни за неподготвени туристи и го трябва да се стига само с алпинистки методи и оборудване. Посещението им съчетава удоволствието и предизвикателството от екстремните усещания с погледа към историята. Екипът на гражданска група „Ентузиасты“ решава, че има смисъл да направи карта на скалните манастири в района. От една страна това е полезно за местните, които ще разполагат с пълна информация за скалните манастири, от друга — това е ценно за туристите, които посещават региона, изучават еко–пътеките и имат интерес към скалния туризъм. „Скалните манастири са уникални за района — разказва Росица Пиринлиева, един от инициаторите на идеята — проучването им е от голямо значение за историята на този край“. Според нея на участниците в проекта им е необходимо „преди всичко добро време, ентузиазъм и някакво финансиране“. И това гарантира успеха им. Провадия започва да разчита все повече на приходи от туризъм, за да ускори развитието си, и популяризирането на скалните манастири би помогнало много в това отношение. Според организаторите комбинацията от история и алпинизъм привлича млади хора в града. Проектът започва с обучение по скално катерене и спускане на 12 души, които в края на курса вече имат знания за скалните манастири, придобити умения в скалното катерене и спускането, както и сертификат за това, че са обучени. 15 от манастирите са заснети и от тях са направени 75 фотоса и карта на манастирите в общината. Всичко проучено се запазва и популяризира чрез изработен диск и публикувана книжка на български и английски език. А ако сте нетърпеливи да посетите някой от скалните манастири в района, направете го. В туристическия център в града има екипировка, както и професионални инструктори, които ще ви обучат в тънкостите на катеренето и спускането до манастирите. Нужен ви е само авантюристичен дух и готовност за приключение.

СМОЛЯН

„Архитектурно наследство и съкровища на приложните изкуства“ е проект на Училищното настоятелство на Професионална гимназия за приложни изкуства — град Смолян. Проектът цели създаването на ателие за работа с текстил, както и запазването чрез рисунки на местни архитектурни стилове. Ателието бе открито с изложба на изработените от участниците предмети от плъст. На фестивала „Живо наследство“ участниците пък демонстрираха умения в работата с тази техника.

Ако гумата „плъст“ не ви е позната, не се притеснявайте. Оказва се, че терминът е известен по-скоро сред специализирана аудитория от хора, които се занимават с интегриране на стари технологии в нови предмети и изделия, с идеята да ги превърнат в атрактивни произведения на съвременното изкуство. Плъстта е древна техника, за обработка на вълна, използвана още от прабългарите. В процеса на работа вълната се багри с различни цветове, които се подреждат в определена композиция върху платно, полива се със сапунена вода, след което или се сплъстява с ръце, или се увива на прът във формата на руло и се бие с твърд предмет. Този специфичен начин за обработка на вълна е съхранен в отделни селища от Смолянския регион. Учениците от Професионална гимназия за приложни изкуства (ПГПИ) в Смолян са запалени по тази технология. Някои я познават от своите баби, други научават за нея от преподавателите си и от Интернет. Младежите интерпретират различни теми в часовете по мода, текстил и живопис и създават произведения, които едновременно се опират на народната традиция, но са

пречупени през едно по-модерно светоусещане. „Старите неща дават идеи — разказва Захарина Куцева — учител в ПГПИ и един от инициаторите на проекта — и е много важно в процеса на работа преподавателите да връщат децата и към нещо, което можем да изровим от гардероба на баба и дядо“. Тя споделя, че не е от този край, но е впечатлена от това колко много „хората тук уважават миналото и имат отношение към различни знаци на паметта“. Оказва се, че дори днес възрастните поръчват носии на децата си и те дори ги носят по различни поводи. Организаторите на проекта са убедени, че изделията от плъст могат да се окажат и своеобразна възможност за приходи за училището, тъй като те са популярни, търсени и модерни не само в България, но и по света. Ателието за работа с плъст, с чийто ремонт и оборудване те се заемат, се превръща в своеобразен туристически обект — в него гостите на Смолян могат да изпитат сръчността и въображението си, като се опитат да правят пана, грехи, чанти, шапки, портмонета и дори да участват в изработката на възглавници и килими с помощта на майстор в тази технология или на някои от вече обучените ученици. Проектът разчита и на емоционалната връзка на местните хора с още един важен за региона символа — рогопската къща. Къщите от XIX век са архитектурна емблема за града и региона. В Смолян има малко запазени такива образци. Част от тях са реституирани и занемарени, други са продадени и превърнати в ресторанти. Тези къщи са изключително ценни и биха могли да се запазят като туристически обекти. Идеята на проекта е те да бъдат нарисувани и така да останат за поколенията. Произведенията от плъст и рисунките на учениците в ПГПИ бяха подредени в изложба. Част от тях отпътуваха и към търговския комплекс в Златоград с цел да популяризират възможностите на плъстта като материал и сполучливата комбинацията от традиции и модерност, която тази техника позволява.

Живо наследство

© Публикувано от: ФРГИ и Еврофутбол

© Автор на текстовете: Боряна Кирилова

© Редактор: Илияна Николова

© Художник: Георги Павлов

Коректор: Галина Георгиева

Печат: Печатница „Искър“

ISBN: 978-954-91902-5-0